

«LEŚNA PIEŚŃ» LESI UKRAINKI JAKO MITOLOGIA «ŚMIERĆ-ZMARTWYCHWSTANIE»

Olga Jabłońska

doctor nauk filozoficznych, docent,

docent w Katedrze Literatury Ukrainińskiej

Wschodnioeuropejski Narodowy Uniwersytet im. Lesi Ukrainki, (Łuck, Ukraina)

o_jabl@ukr.net

Adnotacja. W artykule, w kontekście tradycji mitologicznych i literackich, dramat dramatyczny Lesi Ukrainki jest uważany za ideologiczną i artystyczną realizację filozofii wiecznego powrotu, w szczególności w aspekcie mitologii «śmierci-zmartwychwstania». Specyfikowane są takie aspekty, jak cykliczność bytu, antynomia świata, elementy ziemi i ognia, nieziemska, psycho charakterystyka ukraińskiego świata. Podejścia mitologiczne i psychoanalityczne zapewniły odczyt tekstu prymitywnego / głębokiego i społecznego. W szczególności odnotowano charakterystykę psychologiczną bohaterów dzieła: infantylność Lukasha, jego matki jako fałszywej kobiety, akcentującą osobowość Karpat. Zauważono, że historia życia Lukasha to rozwój, rozpad i odrodzenie miłości jako początku duchowego; jego stan wilków można uznać za zjawisko przejściowej śmierci. Udowodniono, że mitologia «śmierci - zmartwychwstania» ma decydujące znaczenie w poezji «Piosenki leśnej» Lesiji Ukrainki.

Słowa kluczowe: podejście psychoanalityczne, własne / obce, granica, intercity, centrum wszechświata, Drzewo Świata, antynomia, mitologizm, tradycja literacka.

«FOREST SONG» BY LESIA UKRAINKA AS MYTHOLOGY «DEATH-RESURRECTION»

Olga Yablonska

Candidate of Philology Sciences (Ph. D.),

Associate Professor of the Department of Ukrainian Literature

Lesya Ukrainka Eastern European National University

Abstract. In the article, in the context of mythological and literary traditions, Lesya Ukrainka's drama-fantasy is considered as the ideological and artistic realization of the philosophy of eternal return, in particular in the aspect of the mythology of «death-resurrection». The specificity of such aspects as the cyclicity of being, the antinomy of the world, elements of earth and fire, the otherworldly, psycho-characteristic of the Ukrainian world is traced. Mythological and psychoanalytic approaches provided the reading of the primitive / deep and social in the text. In particular, the psychological characteristics of the heroes of the work are noted: the infantilism of Lukash, his mother as a false woman, the accentuate personality of the Carpathian. It is noted that the life story of Lukash is the development, decay and revival of love as a spiritual beginning; his state of wolves can be regarded as a phenomenon of temporary death. It is proved that the mythology of «death - the resurrection» is decisive in the poetry of Lesya Ukrainka's «Forest Song».

Key words: psychoanalytic approach, own / foreign, boundary, intercity, the center of the universe, the World Tree, antinomy, mythologeme, literary tradition.

«ЛІСОВА ПІСНЯ» ЛЕСІ УКРАЇНКИ ЯК МІФОЛОГЕМА «СМЕРТЬ – ВОСКРЕСІННЯ»

Ольга Яблонська

кандидат філологічних наук, доцент;

доцент кафедри української літератури

*Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
(Луцьк, Україна)*

Анотація. У статті в контексті міфологічної та літературної традицій розглядається драма-феєрія Лесі Українки як ідейно-художня реалізація філософії вічного повернення, зокрема в аспекті міфологеми «смерть – воскресіння». Простежується специфіка таких аспектів, як циклічність буття, антиномії світу, стихії землі та вогню, потойбіччя, психохарактеристика українського світу. Міфологічний і психоаналітичний підходи забезпечили прочитання первісного / глибинного та соціального у тексті. Зокрема зауважено психохарактеристику героїв твору: інфантильність Лукаша, його матері як фальшивої жінки, акцентуованість особи Килини. Наголошується, що життєва історія Лукаша – це розвиток, занепад і відродження любові як духовного начала; його стан вовчулаки можна розцінювати як явище тимчасової смерті. Доводиться, що міфологема «смерть – воскресіння» є визначальною в поезії «Лісової пісні» Лесі Українки.

Ключові слова: психоаналітичний підхід, Свій / Чужий, межа, межовість, центр Всесвіту, Світове Дерево, антиномії, міфологема, літературна традиція.

Вступ. Міфологема «смерть – воскресіння» покликана продемонструвати таку очікувану закономірність буття, як вічність. Філософське питання життя і смерті в такий спосіб має метафізичне вирішення, адже на рівні перетворень можна пояснити істину про даність вічності. Доречно пригадати, що міфи народів світу про богів, які помирають і відроджуються, мають космогонічний і теогонічний характер (Мелетинский, 2008, с. 184–247).

Міфологема «смерть – відродження» зреалізована людством у різних іпостасях: у метемпсихозі, в реінкарнації душ (язичництво, східні релігії), в символіці птаха Фенікса, в ідеї християнського воскресіння («і порошок повернеться у землю, звідки взявся, а дух відійде до Бога, що його він дав» (Кн. Проповідника : 12 : 7)), зокрема в образі Ісуса Христа, що втілює духовне воскресіння. Метафорична назва поетичної збірки Г. Сковороди «Сад божественних пісень, що проріс із зерен священного писання» також засвідчує наступність духовного (доречно звернутися до роздумів письменника в «Пісні 7-ій»).

Міфологічне мислення, покликане продемонструвати неперервність буття, постає в мотиві метаморфози жанру балади, як фольклорної («Ой послала мати та сина в дорогу», «Поza лугом зелененьким» та ін.), так і літературної («Брат з сестрою», «Явір, тополя, береза», «Ластівка» М. Костомарова; «Тополя», «Лілея», «Русалка» Т. Шевченка), та казки («Казка про калинову сопілку»: сюжет фольклорний та в інтерпретації Є. Гребінки («Страшний зверь»), О. Бодяньського («Казка про царів сад да живу ю супілочку»), О. Забужко («Казка про калинову сопілку») та ін.). Низку таких мотивів виводить М. Костомаров у пісенній творчості слов'ян (Костомаров, 1994, с. 232; 273). П. Куліш у другому томі альманаху «Записки о Южной Руси» (СПб., 1857) подав «Казку про вбиту сестру і про калинову сопілку». У підготовленому Лесею Українкою виданні «Дитячі гри,

пісні й казки. З Ковельщини, Лущини та Звягельщини на Волині. Зібрала Л. Косач. Голос записав К. Квітка» (К., 1902) представлена казка «Дивна сопілка».

Така сюжетна канва є благодатним ґрунтом для зв'язку з мотивим зради, відступності, двоєдушності, – тих негативних проявів, що обов'язково мусять бути розвінчаними.

Ідея християнського воскресіння лежить в основі жанру середньовічної містерії. Національна характеристика жанру романтичної містерії («Великий льох» Т. Шевченка) уможливить реалізацію державотвочих акцентів. Ідея воскресіння України, національного відродження постане в образі могили («Розрита могила» Т. Шевченка, «Книги буття українського народу» М. Костомарова).

Н. Зборовська схарактеризувала поезію С. Руданського «Моя смерть» (1860) як таку, що «кодує феномен циклічного національного відродження із материнської матриці смерті на основі потужного потягу до вічного життя» (Зборовська, 2006, с. 72). Аналогічно можна простежити таку закономірність у творах історіософічного звучання Є. Маланюка («По кожній страті», «Campus Martius») та В. Стуса («Як тихо на землі! Як тихо!..», «Як добре те, що смерті не боюсь я...»).

Леся Українка ще в циклі «Подорож до моря» (із першої збірки «На крилах пісень») роздумувала:

Квітка тая, може, виросла з якого

Козацького серця, щирого, палкого?..

Чи гадав той козаченько, йдучи на чужину,

Що вернеться з його серця квітка на Україну?.. (Українка Леся, 1975, с. 97).

У «Лісовій пісні» ідею відродження письменниця поставить у центр своїх міркувань.

Основна частина. Драма-феєрія як знаковий текст Лесі Українки постійно привертає увагу дослідників, у сучасному літературознавстві варто виокремити роботи В. Давидюка (Давидюк, 2007, с. 215–224), М. Моклиці (Моклиця, 2011, с. 84–96), Я. Поліщука (Поліщук, 2002, с. 353–377), Л. Скупейка (Скупейко, 2014) та ін.

Поєднання міфологічного та психоаналітичного підходів забезпечить прочитання первісного / глибинного та соціального у тексті.

У «Лісовій пісні» представлене локальне місце дії («Старезний, густий, предковичний ліс на Волині» (Українка Леся, 1976, с. 202)), але без точного найменування, без координатів історичного часу, що сприяє творенню авторського тексту міфу. Перед нами мовби розгортається первісний текст буття. На такому тлі твориться містерія життя і смерті – фізичної смерті та духовного безсмертя, кари і прощення. Можна простежити й певні християнські акценти, адже любов Мавки прощає вчинок Лукаша, а закон Лісовика – ні; це свого роду Старий Заповіт із його догмами й Новий із можливістю прощення гріхів (згадаємо принагідно ідейні акценти «Слова о Законі і Благодаті» Іларіона).

Ритм життя героїв твору узгоджується із природним плином. За колообігом року (рання весна – народження почуттів; початок зими – Лукаш помирає) – земний шлях людини, яка призначена для високого (любви), а обирає буденне (побутові орієнтири матері Лукаша, як-от «корова турського заводу» Килини); тобто Лукаш стає пристосуванцем, людиною без ідеалу, за що розплачується –

терпить душевні муки (Лісовик карає подобою вовкулаки; до речі, у збірнику етнографічних матеріалів, виданому Б. Грінченком у Чернігові 1895 р., у розділі «Вѣрованія и рассказы о сверхъестественныхъ существахъ» наводиться оповідання «Про вовкулакивъ», у якому розповідається про те, як хлопець, зрадивши дівчину, одружився з іншою, за що був покараний подобою вовкулаки (Грінченко, 1895, с. 45–47); аналогічний запис представив П. Пономарьов із праць дослідників Волині поч. ХХ ст. (Ім промовляти душа моя буде, 2002, с. 195). В. Балушок простежує, що далеким відгомоном ритуального перетворення у вовків тих, що проходять ініціацію, є легенди про оборотнів у подобі вовка (Балушок, 1993, с. 57–66). Кожна людина проходить свій шлях відповідно до заданої схеми (долі), Мавка ж утілює те начало, яке є одним для всіх – любов, тому буде відроджуватися знову й знову («Я в серці маю те, що не вмирає» (Українка Леся, 1976, с. 269)). Текст закінчується пізно восени (в останній ремарці: «Сніг шапкою наліг йому на голову, запорошив усю постать і падає, падає без кінця» (Українка Леся, 1976, с. 293)), скоро настане сакральний час Нового року й Різдва, час між життям і новим народженням, яке, ймовірно, чекає й на Лукаша (про це свідчать його видіння, зафіксовані в останній ремарці: «Лукаш починає грати. Спочатку [мелодії № 15 і 16] гра його сумна, як зимовий вітер, як жаль про щось загублене і незабутнє, але хутко переможний спів кохання [мелодія № 10, тільки звучить голосніше, жагливіше, ніж у першій дії] покриває тугу. Як міниться музика, так міниться зима навколо: береза шелестить кучерявим листом, весняні гуки озиваються в завітлім гаю, тьмяний зимовий день змінюється в ясну, місячну весняну ніч. Мавка спалахує раптом давньою красою у зорянім вінці. Лукаш кидається до неї з покликом щастя» (Українка Леся, 1976, с. 293)).

Межа, яка забезпечує рівновагу між світом міфологічним і людським, втілена в образі дуба. М. Костомаров указував, що «Славяне почитали священними деревами дуби, особливо старые...» (Костомаров, 1994, с. 229). Будучи запорукою гармонії двох світів, він є свого роду центром Всесвіту, Світовим Деревом («Часто Центр Мира называется Мирowym Столпом, Осью Мира. «Более утонченные мифические формы» – Мирова Гора, Мирова Древо, лестница, лиана, радуга, мост и т. п.» (Элиаде, 2010, с. 233–234)). Лісовик, з одного боку, а дядько Лев – з іншого гарантують захищеність свого (відповідно – міфологічного та соціального) простору. Отже, коли був зрізаний дуб, відбувається руйнація основ. У визначенні сутності Чужого (часто не тільки Іншого, а й того, що містить небезпеку, становить загрозу) треба зацентувати на понятті відносності. Так, Килина продала купцям дуб, але вона й не збиралася його берегти, сповняючи заповіт дядька Лева. Отже, «чуже є своєрідним приводним механізмом до власних почуттів» (Історія європейської ментальності, 2004, с. 493), до виявлення позиції.

У тексті присутні всі основні стихії: земля, повітря, вода, вогонь. Представлений і потойбічний світ (Той, що в скалі сидить), що втілює забуття, смерть.

Вербка знаходиться на перехресті цих світів, тобто є межею, що дозволяє перейти з одного в інший. Для Мавки це ще й гармонійний баланс. Саме в дуслі цього дерева зимувала Мавка, тобто була на межі між життям і смертю. Показово, що саме його Мавка називає своєю матір'ю. Тому душло верби можна розглядати як лоно матері.

У просторових координатах цих основних стихій діють міфологічні образи, що покликані втілити людські почуття та соціальні характеристики. Так, Перелесник демонструє пристрасть, верховенство чуття (еросу) (Ім промовляти душа моя буде, 2002, с. 187).

Найбільш постійним є образ землі. Подієвість феєрії розмежована топосом лісу як особливого середовища (рідного для лісових сил і тільки для тих людей, які є добрими у ставленні до лісу й знають відповідні слова, як дядько Лев) і узлісся, близького до цього специфічного місця, де мешкає старий дядько Лев, що прийняв до себе овдовілу сестру з небожем.

Ліс – не хаос, а впорядкований простір із своїми законами (Лісовик як утілення закону), зі своєю системою цінностей.

Лукаш, шукаючи в лісі матеріал для нової сопілки, знаходить і нове, ще не звідане для нього, почуття кохання. Водночас хлопець утрачає звичний для нього спосіб існування і набуває шанс розпізнати свою ідентичність. Лукаш, як співець Орфей (Ім промовляти душа моя буде 2002, с. 152), уміє вигравати на сопілці про свої почуття¹. Але його наступна поведінка абсолютно відрізняється від вірного Орфея. Хоча відгомін цієї історії з античної міфології (зокрема подорож Орфея до царства мертвих) присутній у перебуванні Мавки в Того, що в скалі сидить. Мавка, з одного боку, пасивно віддається потойбіччю (це нижчий, загробний світ, світ мук і забуття), бо вже нічого її не тримає на цьому світі, а з іншого – по суті, перебирає на себе активну роль того, хто шукає (бо Лукаш утратив себе через покару Лісовика). Така модель зреалізована в міфологемі «смерть – воскресіння» (долання випробувань забезпечує зміну статусу, оновлення (Балушок, 1993, с. 57–66); хоча випробування Мавки почалися раніше, бо порушила заборону Лісовика ходити людськими невідомими стежками), в кінцевому підсумку ці метаморфози мають високе призначення – досягнення істини. Нова іпостась Мавки настане після того, як згоріло дерево, яке відіграє роль своєрідного посередника, що уможливить реалізацію таких метаморфоз.

Текст розгортається в антиноміях. Світ чітко маркований на позитивний і негативний. А Лукаш – душа, яка блукає між цими світами, тому мучиться: то невідповідністю вибору (союз із Килиною), то покарою Лісовика (подоба вовкулаки). Значною мірою таке амплуа героя обумовлене його інфантильністю: він боїться висловити свої почуття до Мавки; дядько збудує хижку, бо восени хочуть женити; мати напирала Килину. В житті Лукаша відсутній батько, а ідеальний дядько Лев не зумів стати ідеалом для небожа, вплив матері виявився сильнішим, – це ще раз підкреслює інфантильність образу.

Інфантильність Лукаша чітко продемонстрована в його розповіді Мавці про те, що дядько будуть будувати йому хижку, бо восени хочуть його одружити (отже, хата як синонім сім'ї). І Мавка, і Килина – досвідчені в коханні. Перелесник нагадує Мавці про їхні забави минулого літа, але вона цього вже не пам'ятає, значить у її душі не лишилося сліду цих почуттів. Показна працьовитість Килини та статки після покійного чоловіка («корова ... турського заводу» (Українка Леся, 1976, с. 254)) мали компенсувати її соціальний статус вдови. Отже, Мавка як ідеальне (чуттєво-емоційне), а Килина як фізичне й матеріальне (згадані позірні працьовитість і корова). Мавка живе широко, допомагаючи по господарству, а

¹ Доречно пригадати, що сюжет про античного Орфея опрацює Леся Українка 1913 р. в легенді «Орфеево чудо».

Килина грає роль працюючої та енергійної, щоб сподобатися майбутній свекрусі. Зрештою, Килина найбільше підходить матері Лукаша, тут, так би мовити, гармонія душ і навіть той же статус вдови, їхній простір сповнений негативу, а спілкування – прокльонів (згадаємо, як у фінальній сцені Килина каже до Мавки: «А щоб ти стояла у чуді та в диві!» (Українка Леся, 1976, с. 279)).

Сутність матері відповідає типу фальшивої жінки, вона не живе щиро, а використовує обставини (допомога Мавки садити, сіяти, пасти худобу, при зведенні хати), моделює ситуації (плановане одруження сина з Килиною). Матір Лукаша не живе боєм втрати чоловіка, а ненавистю, злобою та хитрістю, це образ поганої матері. Відповідно до своєї подоби обирає й невістку: відкрита у своїх почуттях Мавка їй не підходить, а нещирість, імітація та удавана працелюбність Килини їй імponує. Молода вдова – виразно акцентує особа (за К. Леонардом), яка звикла привертати до себе увагу й активно завойовувати. Треба пригадати, що Мавка відразу зрозуміла сутність своєї суперниці, «сміх її і голос» обумовили відповідний висновок: «лукава, як видра», «хижа, наче рись» (Українка Леся, 1976, с. 258). Матір Лукаша також наділена лукавим характером. Після одруження сина з Килиною свекруха прагне керувати в змодельованій ситуації, але виявляється, що невістка сильніша. Принагідно можна простежити зміну комунікативного дискурсу матері Лукаша й Килини: від хвалебної, непрямой комунікації (стилістики компліментів (відповідна лексика, зменшувально-пестливі суфікси)) до прямолінійної – прокльонів і лайок².

Середовище, де живуть ці люди, – ущербне, марковане негативом, тут присутній, хоч і немовлений, спогад про смерть, бо йдеться про вдову (пригадаємо зацікавлення Лесі Українки східним світом (Огнева, 2007, с. 48–52), а зокрема й індуїстською релігією, відповідно до якої навіть присутність вдови віщує щось недобре. Треба зауважити, що і в українських народних баладах наявний мотив згубного впливу інтимного зв'язку з удовою («Попа лугом зелененьким», «Ой уночі із півночі ще кури не піли»)). Та й Мавка, коли відбуває своєрідне входження (ініціацію) до цієї хати, то знімає свої розкішні шати й переодягається в одяг покійної сестри Лукаша (Лісовик твердить, що, по суті, вона зрадила саму себе); тепер Мавка вже їм не чужа, а така ж, як і вони, ущербна, хоча б зовні.

Мавка втратила волю, яка була іманентною суттю її буття в лісі, вдома в Лукаша вона позбавлена свободи (авторитарний характер матері Лукаша; одяг покійної сестри Лукаша; обов'язки по господарству). Згадаємо присуд Лісовика: «Не гідна ти дочкою ліса зватись! / бо в тебе дух не вільний лісовий, а хатній рабський» (Українка Леся, 1976, с. 271).

Після зради Лукаша (зрадив Мавку, а по суті, зрадив самого себе, зневажив цвіт душі своєї) Мавка безсила й подавлена, фактично вона сама себе ізолювала в Того, що в скалі сидить, тобто хоче сама від себе втекти. Текст розгортається за З. Фройдом: статевий інстинкт подавлений інстинктом смерті. Мавка ж утілює тепер мандри в безсмерті.

² Доречно також зацентрувати на вагомості слова в тексті, це зокрема ті особливі слова, про які знає дядько Лев («От небіжчик дід / казали: треба тільки слово знати, / то й в лісовичку може уступити / душа така саміська, як і наша» (Українка Леся, 1976, с. 247)) та Мавка («І слово / уста мої німії оживило, / і я вчинила диво... Я збагнула, / що забуття не суджено мені» (Українка Леся, 1976, с. 272)).

Ворожим простором для Мавки є печера, куди її забирає Той, що в скалі сидить. Відповідно до юнгівського психоаналітичного тлумачення, печера асоціюється з жіночим началом. Потрапляє Мавка у володіння Того, що в скалі сидить після зради Лукаша. Значить, її жіноче начало, відкинута зрадливим коханим, подавляється, тому владу над героїнею мають смерть і забуття. А по суті, це випробовування для Мавки, яке вона має не тільки сама витримати, а й допомогти коханому. І Мавка дарує йому і звільнення від подоби оборотня, вовкулаки, й кінець душевним мукам.

Лукаш не створив мікрокосму сім'ї: в нього нема своєї хати (яку б він збудував як господар); зрештою, він не є господарем і в цій хижі, бо став вовкулакою, а хату обсіли злидні; в нього чужа жінка (вдова), чужі діти, чужа корова, тобто він проживає чуже життя. Та й шлюб із Килиною, по суті, несправжній, бо нема любові, Лукаш притлумлює свої почуття та емоції, розвивається дискомфорт. Син живе очікуваннями матері, втрачаючи власну сутність, своє Я (Фромм, 2012, с. 242–243). Життєва історія Лукаша – це розвиток, занепад і відродження (видіння в кінці тексту) любові як духовного начала, стан вовкулаки можна розцінювати як явище тимчасової смерті.

Пригадаємо, як син Килини тягнеться до Лукаша, просить його заграти на сопілці, але той відкидає. Можна припустити, що доля цього хлопчини буде варіантом життя Лукаша, незрозумілого середовищем (матір'ю).

Фінальна сцена – ключова в ідейних акцентах міфологеми «смерть – відродження». Важливу роль у цих метаморфозах відіграє Перелесник, який «вогненним змієм-метеором злітає... і обнімає вербу» (Українка Леся, 1976, с. 287). Архетип вогню традиційно має очищальну функцію, зокрема використовують його в ритуалах (ініціації, Івана Купала). У драмі-феєрії вогонь поєднується із мотивом смерті в аспекті «нищення – відродження». М. Еліаде наголошує на тому, що «смерть трансформує людину у форму духа», що втілюється «через образи та символи, пов'язані з народженням, відродженням, воскресінням, тобто з новим і іноді все сильнішим життям» (Еліаде, 2001, с. 504). Тобто герої постануть на новому духовному рівні.

Драму-феєрію Лесі Українки «Лісова пісня» можна розглядати як календарний міф про смерть і відродження героїв, як реалізацію міфологеми «смерть – воскресіння». Свідченням цього є не тільки фінальна сцена, а й весняне пробудження Мавки, яка зимувала в дуплі верби (календарне відродження рослинності). В. Янів розмірковує: «Містерія постійного відроджування з очікуванням весни і з мрією про оновлюючий відпочинок у довгому зимовому сні сприяє вірі, що життя у природі, скриваючи різні таємниці, подібно до людського; тому природа багата на істоти, які ще здатні на трансформацію – перетворення на різні постаті. Вони не обмежені до звичайної вегетації, але думають і відчують у певній органічній сполучі, а то й єдності, – у своїй внутрішній солідарності. Іншими словами: персоніфікуючи природу й надаючи їй своїх власних рис і прикмет, – вірячи у свою повну єдність з природою, людина доходить до міфа панпсихізму» (Янів, 1996, с. 180–181).

Мавка покинула своє природне середовище (ліс, опіка Лісовика), за межами якого, зрозуміло, на неї чекають випробування (відчуження в новій сім'ї, рівень служебки, зрада Лукаша (це, по суті, найсильніше відчуження), забуття (перебування в печері Того, що в скалі)). Мавка відбула етап ініціації в нижчому

світі, а після того, як Перелесник спасає її від смерті від рук ворога (Килина хотіла зрубати дерево-Мавку), здійснився етап ініціації в духовному світі, тобто «преображення» (що «символізує досягнення героєм вищого духовного виміру через розмежування істинного і хибного знання» (Більченко, 2011)). Отже, це шлях до істини.

Міфологема «смерть – воскресіння», зреалізована в «Лісовій пісні» Лесі Українки, окрім загального тлумачення, містить і психохарактеристики українського світу. За спостереженням С. Андрусів, «Силові лінії українського світу – вертикаль: угору, до неба, надзвичайно важливої, духовно-сутнісної частини українського космосу, і вниз, у землю, як рослини, як прарослина хліборобського роду жито–життя, як сама людина, що виросла на ґрунті минулого, свого роду, дорослішаючи, піднімається угору, а потім вертається униз, у землю, коли «одробить свій вік», вертається, щоб стати ґрунтом нового життя, нового руху вгору – тілесно-сутнісна частина українського космосу» (Андрусів, 1995, с. 133). Такі ж висновки промовляє бабуся, героїня анти-роману Н. Зборовської «Українська Реконкіста»: «...Коли помирає душа, посилаються смертельні страждання, які оживляють її. Але коли говориш людям про свої страждання, то вони цього не розуміють і починають жаліти. Хоча вони не повинні цього робити... А ще: коли зерно пшениці достигло, то закінчило себе, а тому повертається в землю, гние і помирає, щоб знову народитися. Те саме з душею, яка дозріла й закінчила цикл. Тому повинна пройти крізь смертельне страждання. Без нього не відбудеться події...» (Зборовська, 2003, с. 274).

...Примітно, що свої роздуми та спогади про Лесю Українку Л. Старицька-Черняхівська переплітає із словами останнього монологу Мавки («О, не жури ся за тіло!...») (Старицька-Черняхівська, 1913, с. 12).

Висновки. Драма-феєрія Лесі Українки – своєрідна ідейно-художня реалізація філософії вічного буття. Текст визначають такі аспекти, як циклічність життя, антиномії світу, стихії землі та вогню, потойбіччя, психохарактеристика українського світу. Міфологічний і психоаналітичний підходи забезпечили прочитання первісного / глибинного та соціального у тексті. Історія Лукаша – це розвиток, занепад і відродження любові як духовного начала. Отже, міфологема «смерть – воскресіння» є визначальною в поетиці «Лісової пісні» Лесі Українки.

Список використаних джерел:

1. Андрусів С. Характерологія українців. Національний космо–психо–логос. Науковий збірник Українського Вільного Університету. Матеріали конференції «Народ, нація, держава: українське питання у європейському вимірі». Львів, травень 1993 року. Мюнхен; Львів, 1995. С.132–136.
2. Балущок В.Г. Инициации древних славян (Попытка реконструкции). Этнографическое обозрение. 1993. № 4. С. 57–66 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.buza.ru/text.php?cat_id=1&text_id=4
3. Більченко Є.В. Топос «Ліс–Печера–Скарб» contra тоpos «Дім–Поле–Храм»: Чужий. Ініціація. Страх. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.religion.in.ua/main/12255-topos-lis-pechera-skarb-contra-topos-dim-pole-xtam-mifologichni-mexanizmi-formuvannya-obrazu-voroga.html>
4. Давидюк В. Ф. Позатекстова міфологія «Лісової пісні». Давидюк В. Ф. Концепції і рецепції. Луцьк: Твердиня, 2007. С. 215–224.

5. Еліаде М. Священне і мирське; Міфи, сновидіння і містерії; Мефістофель і андроген; Окультизм, ворожбитство та культурні уподобання. Київ: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2001. 591 с.
6. Зборовська Н. Код української літератури: Проект психоісторії новітньої української літератури. Київ: Академвидав, 2006. 504 с.
7. Зборовська Н. Українська Реконкіста. Тернопіль: Джура, 2003. 304 с.
8. Історія європейської ментальності / За ред. П. Дінцельбахера. Львів: Літорис, 2004. 720 с.
9. Їм промовляти душа моя буде: «Лісова пісня» Лесі Українки та її інтерпретації / Упорядник В. Агеєва. Київ: Факт, 2002. 223 с.
10. Костомаров М. І. Слов'янська міфологія. Київ: Либідь, 1994. 384 с.
11. Мелетинский Е. М. Избранные статьи. Воспоминания. Москва: РГГУ, 2008. 571 с.
12. Моклиця М.В. Естетика Лесі Українки (контекст європейського модернізму). Луцьк: ВНУ імені Лесі Українки, 2011. 242 с.
13. Огнева О. Східні стежки Лесі Українки (Статті та матеріали). Луцьк: Волинська книга, 2007. 236 с.
14. Поліщук Я. Міфологічний горизонт українського модернізму. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2002. 392 с.
15. Скупейко Л. Міфопоетика «Лісової пісні» Лесі Українки. Київ: Фенікс, 2014. 236 с.
16. Старицька-Черняхівська Л. Хвилини життя Лесі Українки. Літературно-науковий вісник. 1913. Кн. X. Жовтень – грудень. С.12–31.
17. Українка Леся. Зібрані твори: У 12 т. Т. 1. Київ: Наукова думка, 1975. 447 с.
18. Українка Леся. Зібрані твори: У 12 т. Т. 5. Київ: Наукова думка, 1976. 335 с.
19. Фромм Э. Бегство от свободы. Москва: АСТ: Астрель, 2012. 284 с.
20. Элиаде М. Аспекты мифа. Москва: Академический проспект, 2010. 256 с.
21. Етнографіческіє матеріали, собранніє въ Черниговской и сосѣднихъ съ ней губерніяхъ. Выпускъ І. Разказы, сказки, преданія, пословицы, загадки и пр. Черниговъ: Типографія Губернскаго Земства, 1895. IV, 308 с.
22. Янів В. Автентичність почувань і родина в «Лісовій пісні». Збірник праць і матеріалів на пошану Василя Лева (1903–1991). Львів; Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1996. С.177–190.

References:

1. Andrusiy S. Charakterolohiia ukrainsiv [Characterology of Ukrainians]. In: Natsionalnyi kosmo-psykho-lohos. Naukovyi zbirnyk Ukrainskoho Vilnoho Universytetu. Materialy konferentsii «Narod, natsiia, derzhava: ukrainske pytannia u yevropeiskomu vymiri» Lviv, traven 1993 roku [National cosmo-psycho-logos. Scientific collection of Ukrainian Free University. Conference materials "People, nation, state: the Ukrainian issue in the European dimension". Lviv, May 1993]. Miunkhen; Lviv, 1995, pp. 132–136. (in Ukrainian).
2. Balushok V.H. Innitsiatsii drevnich slavian (Popyyka rekonstruktsii) [Initiation of the ancient Slavs. Attempt to reconstruction]. In: Etnohraficheskoe obozreniie [Ethnographic Review]. 1993. № 4. pp. 57–66. Available at: http://www.buza.ru/text.php?cat_id=1&text_id=4 (in Russian).
3. Bilchenko Ye.V. Topos «Lis–Pechera–Skarb» contra topos «Dim–Pole–Khram»: Chuzhyi, Iniziaziiia. Strakh [Topos "Lis-Pechera-Skarb" contra topos "Dim – Field – Temple"]. Available at: <https://www.religion.in.ua/main/12255-topos-lis-pechera-skarb-contra-topos-dim-pole-xram-mifologichni-mexanizmi-formuvannya-obrazu-voroga.html> (in Ukrainian).
4. Davydiuk V.F. Pozatekstova mifolohiia «Лісової пісні» [Non-text mythology "Forest Song"]. In: Davydiuk V.F. Kontseptsii I retsptsii [Concepts and Receptions]. Lutsk, Tverdynia, 2007, pp. 215–224. (in Ukrainian).

5. Eliade M. Sviashchrne I myrsk; Mify, snovydinnia i misterii; Mefistofel i androhen; Okultyzm, vorozhbytstvo ta kulturni upodobannia [Sacred and secular; Myths, dreams and mysteries; Mephistopheles and androgen; Occult, divination and cultural tastes]. Kyiv, Vydavnytstvo Solomii Pavlychko «Osnovy», 2001. 591 p. (in Ukrainian).
6. Zborovska N. Kod ukrainskoi literatury: Proekt psykhohistorii novitnoi ukrainskoi literatury [Code of Ukrainian Literature: Project of psycho-history of the latest Ukrainian Literature]. Kyiv, 2006. 504 p. (in Ukrainian).
7. Zborovska N. Ukrainska Rekonkista [Ukrainian Reconquista]. Ternopil, Dzhura, 2003, 304 p. (in Ukrainian).
8. Istoriiia evropeiskoi mentalnosti [The history of European mentality]. Lviv, Litopys, 2004. 720 p. (in Ukrainian).
9. Yim promovlaty dusha moia bude: «Lisova pisnia» Lesi Ukrainky ta yii interpretatsii [They will say my soul to me: Lesia Ukrainka's "Forest Song" and Its Interpretations]. Kyiv, Fakt, 2002. 223 p. (in Ukrainian).
10. Kostomarov M. I. Slovianska mifolohiia [Slavic mythology]. Kyiv, Lybid, 1994. 384 p. (in Ukrainian).
11. Meletinskii Ye.M. Izbrannyye stati. Vospominaniia [Featured Articles. Memories]. Moskva, RHHU, 2008. 571 p. (in Russian).
12. Moklytsia M.V. Estetyka Lesi Ukrainky (kontekst yevropeiskoho modernizmu) [Aesthetics of Lesya Ukrainka (the context of European modernism)]. Lutsk, VNU imeni Lesi Ukrainky, 2011. 242 p. (in Ukrainian).
13. Ohneva O. Skhidni stezhky Lesi Ukrainky (Statti ta materialy). [Oriental tracks of Lesia Ukrainka (Articles and materials)]. Lutsk, Volynska knyha, 2007. 236 p. (in Ukrainian).
14. Polishchuk Ya. Mifolohichniy horizont ukrainskoho modernizmu [Mythological Horizon of Ukrainian Modernism]. Ivano-Frankivsk, Lileia-NV, 2002, 392 p. (in Ukrainian).
15. Skupeiko L. Mifopoetyka «Lisovoi pisni» Lesi Ukrainky [Mythopoetics Lesia Ukrainka's "Forest Song"]. Kyiv, Feniks, 2014. 236 p. (in Ukrainian).
16. Starytska-Cherniakhivska L. Khvylyny zhyta Lesi Ukrainky [Minutes of life of Lesya Ukrainka]. In: Literaturno-naukovy vistyky [Literary and scientific journal]. 1913. V. X, pp. 12–31.
17. Ukrainka Lesia. Zibrani tvory [Collected works]: vols. 1–12 v, v. 1. Kyiv, Naukova dumka, 1975. 447 p.
18. Ukrainka Lesia. Zibrani tvory [Collected works]: vols. 1–12 v, v. 5. Kyiv, Naukova dumka, 1976. 335 p.
19. Fromm E. Behstvo ot svobody [Escape from freedom]. Moskva, AST Astrel, 2012. 284 p. (in Russian).
20. Eliade M. Aspekty mifa [Aspects of Myth]. Moskva, Akademichskii prospekt, 2010. 256 p. (in Russian).
21. Etnohraficheskiie materialy, sobrannyye v Chernihovskoi I cocednikh s nei huberniiakh. Issue 1. Rasskazy, skazki, predaniia, poslovizy, zahadki i pr. [Ethnographic materials collected in Chernihiv and neighboring provinces. Issue 1. Stories, tales, predviya, proverbs, riddles, etc.]. Chernihov, Tipohrafiia Hubernskaho Zemstva, 1895. IV, 308 c. (in Ukrainian).
22. Yaniv V. Abtentychnist pochuvan i rodyna v «Lisovii pisni» [Authenticity of feelings and family in the "Forest Song"]. In: Zbirnyk praz i materiiativ na poshanu Vasyla Leva (1903–1991) [Collection of works and materials to the respect of Vasyl Lev (1903–1991)]. Lviv, Niu-York, Paryzh, Sidney, Toronto, 1996. pp.177–190. (in Ukrainian).